

کاربرد نادرست آنتی بیوتیکها

تهیه و تنظیم : دکتر عبدالرسول صالح زاده
داروساز و مسئول فنی داروخانه بهداشت و درمان صنعت نفت گچساران

هنگامی که مردم به خاطر یک عفونت ساده و مختصر بدون تجویز پزشک آنتی بیوتیک مصرف می کنند، مصرف متوالی و نابجای آنتی بیوتیک موجب توسعه مقاومت گونه ای از باکتری های مولد عفونت میگردد. و این بدان معنی است که در آینده این آنتی بیوتیک در درمان آن عفونت موثر نخواهد بود. بعلاوه مصرف زیاده از حد آنتی بیوتیک میتواند موجب مشکلات عدیده ای شوند.

چنانچه واضح است عموماً " آنتی بیوتیک ها برای درمان عفونت های باکتریایی تجویز میشوند ولی این سوال پیش می آید که چطور یک دارویی که برای درمان یک عفونت پیشنهاد میشود میتواند خطرناک باشد در پاسخ باید گفت وقتی کی آنتی بیوتیک بطور نادرست مصرف شود بسیاری از میکروارگانیزم هایی که قرار بوده توسط آن دارو کشته شوند نسبت به آن مقاوم میشوند در این زمینه دو مورد شناخته شده را میتوان نام برد . یکی استافیلوکوک های طلائی مقاوم به متی سیلین و دیگری آنتروکوکوس های مقاوم به وانکومايسن. این باکتری های مقاوم به آنتی بیوتیک برای انسان بسیار خطرناک هستند. بیمارانی که به چنین عفونت های باکتریایی مبتلا میشوند اغلب احتیاج به بستری شدن در بیمارستان داشته و باید آنتی بیوتیکهای بسیار فوی از راه وریدی دریافت کنند.

طبق آماریکه در سال ۲۰۰۷ در آمریکا گزارش گردیده حدود ۹۴۰۰۰ نفر از مردم این کشور دچار عفونت مقاوم شدند که ۱۹۰۰۰ نفر آنها منجر به مرگ گردیدند. بیشتر افراد در معرض این عفونتها کودکان ، افراد مسن و یا افراد با سیستم ایمنی ضعیف بوده اند . اینها اغلب عفونت های ثانوی هستند که بعد از بستری شدن در بیمارستان و یا عفونت های بیمارستانی عارضی بیمار میشود. مصرف نابجای دارو ممکن است بعلت عدم اتمام دوره درمانی توسط بیمار باشد که مقداری از داروی تجویز شده را مصرف ننماید.

اشکال مختلف مقاومت میکروب ها نسبت به آنتی بیوتیک ها میتواند برای بیماران مشکل ساز باشد مثلاً باکتری E.COLI در عفونت های ادراری و استرپتوکوک در عفونتهای حلق و حنجره را میتوان نام برد.

علل مصرف نابجای آنتی بیوتیک ها

مهم ترین علت مصرف نادرست آنتی بیوتیکها شامل : جایگاه نامناسب مصرف عدم کنترل و مصرف زیاد آنتی بیوتیک ها بیش از نیاز بطور مثال استفاده از آنتی بیوتیک برای عفونت ویروسی، توقف و قطع مصرف آنتی بیوتیک قبل از اتمام دوره درمانی، استفاده از باقی مانده آنتی بیوتیکی که از نسخه های قبل به جای مانده است ، تکرار مجدد نسخه پزشک بدون اجازه وی ، سهل انگاری و یا عدم توجه به مقادیر تجویزی، و به میل خود دوز دارو را تغییر دادن، درمان خودسرانه بیمار یا مصرف آنتی بیوتیک ها جهت تسریع در رشد و کاهش بیماری دام و طیور است .

چه وقت و چگونه باید آنتی بیوتیک مصرف کرد؟

مسئولیت تجویز آنتی بیوتیک تا زمانی که لازم باشد آن را مصرف کرد بعهده پزشک است و از اهمیت خاصی برخوردار است و بیماران باید دستورهای پزشک را که چطور و از چه راه مناسبی مصرف کنند به کار بندند.

مصرف آنتی بیوتیک برای عفونتهای ویروسی مانند سرماخوردگی و آنفلوآنزا لزومی ندارد و برای این بیماران سودی در برخواهد داشت و ضمناً از انتشار ویروسی از شخصی به شخص دیگر هم جلوگیری نمی کند.

آنتی بیوتیک فقط بر ضد عفونتهای باکتریایی موثر هستند. آنتی بیوتیک ها اغلب باعث اسهال میشوند. قبل از اینکه بخواهید آنتی بیوتیک مصرف کنید همیشه با پزشک خود مشورت کنید. بنابر این "مهم است که بدانیم نباید آنتی بیوتیک را غیر منطقی و نادرست مصرف کرد و هم چنین نباید آن را خودسرانه قطع کرد و اگر لازم بود با مشورت پزشک مقدار آن را تغییر داد"

مصرف ناصحیح آنتی بیوتیک درمانی که مقاومت میکروبی را در پی خواهد داشت نه تنها به ضرر زیان بیماری میشود که به این آنتی بیوتیک مقاوم شده است و در آینده نمی تواند از آن استفاده کند بلکه سایر بیماران را نیز در معرض مقاومت به آن آنتی بیوتیک قرار میدهد که این مقاومت ممکن است بمدت طولانی باقی بماند. حتی بعد از چند سال که نیاز فوری به آن پیدا شود موثر نبوده و مرگ بیمار تسریع گردد.

نکاتی که در مصرف آنتی بیوتیک ها باید مورد توجه قرارگیرد:

الف- تمام داروهای تجویز شده در نسخه باید توسط بیمار دریافت شود و مقدار و مدت آن که بسته نوع و شدت عفونت توسط پزشک دستور داده شده دقیقاً رعایت گردد تا عفونت کاملاً ریشه کن گردد.

ب- راهنمایی های روی برچسب دارو مورد توجه کامل قرار گیرد و دارو سر ساعت مصرف گردد. برخی

آنتی بیوتیکها باید قبل از غذا و با معده خالی ، برخی همراه غذا و برخی که بصورت محلول یا سوسپانسیون هستند و باید قبل از مصرف شیشه تکان داده شوند تا مقدار لازم از آنتی بیوتیک به بدن بیمار ، برسد ، آنتی بیوتیکها باید در یخچال نگهداری شوند تا از تجزیه آن ها جلوگیری بعمل آید.

پزشک هم باید نکات زیر را برای تجویز آنتی بیوتیک رعایت کند.

آنتی بیوتیک مناسبی را انتخاب کند که از نظر تاثیر بر روی میکرو ارگانیسم مولد عفونت شناخته شده باشد.

آنتی بیوتیکی را تجویز کند که با طیف درمانی بار یک حداکثر تاثیر را بر روی عفونت داشته باشد

مقدار آنتی بیوتیک را طوری انتخاب کند که عفونت را کاملاً درمان کند بطوری که در کوتاه ترین زمان ممکن اثر درمانی موثر را داشته باشد.

از نوشتن یک آنتی بیوتیک قوی برای عفونتی که با یک آنتی بیوتیک ضعیف تر قابل درمان است اجتناب کند.

آنتی بیوتیک را فقط در موردی که عفونت باکتریایی وجود دارد تجویز کند.

از تجویز آنتی بیوتیک گران قیمت در صورتی که آنتی بیوتیک ارزان تر و با همان اندازه موثر وجود دارد خودداری کند.

سفارش های لازم برای بیماران جهت احتراز از مصرف نابجای آنتی بیوتیکها

هرگز آنتی بیوتیکی را که برای شخص دیگری تجویز شده است، مصرف نکنید. باید راهنمایی برای طریقه مصرف و مقدار دارو را بطور دقیق رعایت کند. به محض اینکه احساس بهبودی کرد نباید مصرف دارو را قطع و متوقف نموده و باید حتماً دوره درمان را تا آخر ادامه دهد. از اصرار کردن به پزشک برای نوشتن آنتی بیوتیکی که حتی پزشک فکر میکند ، تجویز آن لزومی ندارد. پرهیز کند و یا خودسرانه آن را تهیه کند. از مصرف آنتی بیوتیک های تاریخ گذشته خودداری کند. زیرا برخی از آنها ممکن است زیان آور باشند. نتیجه:

تداوم مصرف نابجای آنتی بیوتیکها ممکن است به یک معضل و مشکل جهانی منجر شود که برای برطرف کردن آن گاهی باید اقدام های اساسی بعمل آید. اگر چه در گذشته در این مورد دخالت ها و تمهیه های زیادی انجام شده است مشکل هنوز به طور کامل حل نشده است. مطالعات و مقالات زیادی در زمینه حل شدن این گرفتاری جهانی بعمل آمده است. بیشترین مسئولیت را مربوط به نویسندگان نسخه، مصرف کنندگان ، تولید کنندگان و بازار یابی آنتی بیوتیک ها دانسته اند. باید تلاش کرد و با آموزش مداوم ، مطالعه و تحقیق و وضع قوانین محکم به بهبود این پدیده خطرناک کمک کرد. بطور کلی میتوان گفت که با دخالت حکومت ها و ارگان های غیر انتفاعی تا به دست آمدن نتایج نهائی فواید امیدوار کننده ای به دست خواهد آمد.